

رٲٲی زیرٲکی دٲستکرد لٲ وٲٲژی منداٲان. رٲزا شوان

لٲ جیهانی ئٲمٲدا، لٲ سایٲی شٲٲشی تٲکنٲلٲژیا و داهٲنانی
سٲیر و سٲمٲرٲدا، بٲ خٲرایٲی بروسکٲ، گٲٲانکاری و تازٲگٲری و
داهٲنٲان لٲ هٲموو بوارٲکانی ژیاندا روودٲدن. دٲستٲواژٲی
زیرٲکی دٲستکرد یان (ژیری دٲستکرد، هٲشی دٲستکرد) کٲ ناوٲکٲی
لٲ ئینگیزیدا، بٲ ئٲم دوو پیتٲ کورتکراوٲتٲوٲ (ئٲی ئای). بٲ
عٲرٲبیش (الذکاء الاصطناعي). بووٲتٲ بنیشتٲ خٲشی سٲر زاری هٲرٲ
زٲری خٲٲکی جیهان. هٲمووان باس لٲ زیرٲکی دٲستکرد و لٲ
کاریگٲریدٲکانی لٲسٲر لایٲنٲ جیاوازٲکانی ژیانی مرٲف دٲکن، لٲ
ئٲمٲ و لٲ داهاتوودا. زیرٲکی دٲستکرد، بووٲ بٲ پٲویستی و بٲ
بٲشٲکی دانٲبٲاو لٲ ژیانی رٲژانٲمان. وٲرچٲرخانٲکی گٲورٲیٲ
و کاریگٲری لٲسٲر هٲموو لایٲنٲکانی ژیانمان هٲیٲ. هٲموو
بوارٲکانیش، دٲستیان کردووٲ بٲ بیرکردنٲوٲ لٲوٲی کٲ چٲن
ئٲم تٲکنٲلٲژیا بٲ بقٲزنٲوٲ و لٲ خزمٲتی بوارٲکانیاندا
بٲکاریبھٲنن. زیرٲکی دٲستکرد، تا بٲت زیاتر و خیراتر گٲشٲدٲکات
و پٲردٲستٲنٲت و زیرٲکتر دٲبٲت. تا رادٲیٲک دٲٲ راوکٲ و ترسی
لٲلای کٲسانٲکی زٲر دروستکردووٲ. دواٲ راگرتنی دٲکن، ترسی
ئٲوٲیان هٲیٲ، کٲ ئامٲرٲ زیرٲکٲکان، لٲ داهاتوودا کٲنترٲٲی
مرٲقایٲتی بکن و زاٲبن و سوارسٲری مرٲف ببن. ئٲگٲرچی ئٲمٲ دووره
رووبدات. چونکٲ کلیل و جٲٲوی زیرٲکی دٲستکرد لٲ دٲستی
مرٲفٲ. بٲ باشی یا بٲ خراپی بٲکارھٲنانی دٲگٲٲٲتٲوٲ بٲ
خودی مرٲف. بٲ نموونٲ فٲٲکٲ گواستندٲوٲ بووٲ بٲ خٲروبٲر و خٲشی
بٲ مرٲف کٲ بٲ خٲرایٲی لٲ ئٲمپٲی دنیاوٲ بٲ ئٲوپٲی لٲ
کورتیرن ماوٲدا، بٲ ئاسانی گٲشتی پٲدٲکن. یان پاسی بٲ
شوفٲر، رٲبٲتی پزیشکی و ئینتٲرنٲت و ئایفٲنی زیرٲک و
بٲ دٲیان داهٲنراوی مٲدٲرن، کٲ بٲ زیرٲکی دٲستکرد
کاردٲکن. هٲموو ئٲمانٲ بوونٲ بٲ مایٲی ئٲخٲی و خٲشی بٲ
مرٲف. بٲٲام فرٲکٲی جٲنگی و فرٲکٲی بٲ فرٲکٲوان (درٲن) و
رٲکٲت وٲھتد. بوونٲتٲ بٲٲا و لٲناوبٲری مرٲف. بٲ ملیٲنان کٲسیان
پٲ کوژران، بٲ ملیٲنان شار و گوندیان وٲرانکرد و ژینگٲی
سروشتیان پیسکرد و شٲواندوویانٲ. ئایا هٲر خودی مرٲف نیٲ، کٲ
ئٲم چٲکٲ کوشندٲ و کاولکٲرانٲ بٲکاردٲھٲنٲت و ئاراستٲیان دٲکات؟
زیرٲکی دٲستکرد، لٲکی فراوانٲ لٲ زانستی کٲمپیوتٲر، کٲ

مامـ لـگـ واکردنی ئامـ زیرـکـکان دـکاتـ کـ
"بیربکـنـو" و توانای ئوـیان هـبـت چارـسـری کـشـکان
بکـنـ توانای ئوـیان پـبدرتـ، کـ بـ ئامانجـو بـ دواى شتـکدا
بگـنـ. لـسـر بنـمای چـمکی مـشکی مـرفـ دامـزراون و
هـندک کاری هاوشـوـی زیرـکی مـرفـ ئـنجام بدـنـ. زیرـکی
دـستکرد، لـسـر ئـو بیرـکـیـ دامـزراوـ، کـمپیوتـرـکان
دـتوانن لـ رووی تیـریـوـ، هـشیاریـکی هاوشـوـی هـشیاری
مـرفـ پـرپـبدنـ. بـ کورتی زیرـکی دـستکرد، ئـو کار و چالاکیانـ
زیرـکانـیـ کـ ئامـر کـمپیـتـریـکان لـ هاوشـوـی مـرفـ بـ
شـوـیـکی لـژیکی ئـنجامیان دـدـنـ. توانای لاسایکـردنـوـی
کار و هـسوکـوتـکانی مـرفـیان هـیـ.

(جـن مـکارتی) لـ سـای (۱۹۵۵) دا، دـستـواژـی زیرـکی دـستکردی
داناوـ. بـم شـوـیـش پـناسـی کردوـ: "زیرـکی دـستکرد، بریتیـ
لـ زانست و لـ ئـندازیاری دروستکردنی ئامـری زیرـکـ".

ئـگـرچی زیرـکی دـستکرد بوارـکی خـرا پـرـسـندوـ، بـمـام
هـتـقـاوـکی کوتوپـ نیـ، بـکـو بـ چـند قـناغـدا
تـپـیـوـ تا گـیشـتـتـ ئـوـی کـ ئـستا هـیـتیـ.

میژووی بـ سـاـنی جـنگی جیهانی دووـم دـگـتـوـ. کـتـک
سوپای ئـمانیا ئامـری (ئینگیما) یان بـکارهـنا بـ
کـکردنـوـی، نامـ بـ شـوـیـکی پارـزراوـ.

ئـمـی کوردیش، پـویستیمان بـ ستراتیژیـتـکـ کـ بتوانین
لـگـ کاروانی ئـم پـشکـوتنـ خـرا و ئـاـزـدا دـربـرینـ.
بتوانین سوود لـ زیرـکی دـستکرد وـرـبـگـرینـ، وـکـ یـکـکـ لـ
بـهـزترین ئامرازـکانی گواستنـوـی کولتور و بـهاکان،
لـم سـردـمـدا رـرـکی بـهاوتای هـیـ، لـ داـشتنی بیروـای
گشتی. بـیـ پـویستی بـ گرنگیدانـکی تایبـت هـیـ لـ
داـشتنی سیاسـتی کولتوریدا. زیرـکی دـستکرد، توخمـکی
نوـیـ لـ گـیـنی زانست و زانستـ مـریـیـکان، بـ شـوازـکی
نانـریتی، پـویستـ لـ کوردستان، زیرـکی دـستکرد، بخرـتـ
پروگرامی خوـندنی پـلـکانی قوتابخانـی بندـتـیـوـ.
مامـستایانی کوردیشمان ئاشنای چـنیـتی بـکارهـنان و فـرکردن
و سوودوـرگـرتنـ، لـ ئامـر زیرـکـکان بنـ. بـ ئـوـی
بتوانن لـ پـروـردـکردن و فـرکردنی دروستی خوـنداکاران
سوودیان لـوـرـبـگـرن و بـ باشی بـکاریان بهـنـ. چونکـ
داهاتوو بـ زیرـکی دـستکردـ.

چیتـر تـکـنـلـژا لـ بوارـکانی زانست و ئـندازیاریدا،
قورخکرا و سنووردار نیـ.

بڻڻ ڪو به هـڙو ۽ چوڻ تـڙ بـواري وڙ ۽ رـشـنـري و لايـڻ ڪـا نـي
 تـرـو ۽ . بـ تـا يـڻ تـيـش بـواري وڙ ۽ منـڊا ۽ نـڊا . شـواري ڪـا نـي
 بـر هـڙ مـهـڙ نـا نـي وڙ ۽ منـڊا ۽ نـا بـ شـو ۽ يـڻ ڪـي رـيـشـي
 دڙ ۽ ڳـڻ . ئيـتر پـڻ نـووس تـا ڪـ ۽ ئا مـرازي نووسين و دا هـڙ نـا
 نـي . بـڻ ڪـو چـڻ نـڊين ئا مـرازي مـڊ ۽ رن و بـڻ رـنا مـڻ ۽ ڙيـش چوونـڻ تـڙ
 پا ۽ . فـڙ خـوازانـيـش چيـتر تـڙ نـا (دو داري دوور) نـا بـينـن، بـڻ ڪـو
 رـڙ شـتي سـڙ و سـڙ مـڙي مـڊ ۽ رن دـڻ بـينـن . زير ڪـي دـڻ سـتـڪـرد
 دـڻ تـوانـڻ بـڻ شـڊاري لـڻ دا شـتـني ئـڙ مـوونـڻ وڙ ۽ يـڻ ڪـا نـ بـڪـا تـ، ڪـڻ
 سـنوور ۽ نـڙيـتيـڻ ڪـا نـا نـ تـڙ پـڊ ۽ پـڻ ۽ نـن، بـوونـڻ ۽ بـڻ پـلا تـفـڙ مـي
 ڪـا رـڻ ڪـڪـار و نـا سـنا مـڙي ڪـولـتـووري بـڻ رز دڻ ڪـڻ نـو ۽ و ڪـنـجـڪـا و يـڻ ڪـا نـي
 مـنـڊا ۽ نـا بـڻ ۽ و دا هـڙ نـا دـڻ وروڙ ۽ نـن .

زیرِ کی دے سترد، زاراوے کی نئی لہ جیہانی منداہان
دروستکردو. ناسے کی نو و بے سنووری بے منداہان کردو و تو.
ہاتو و ناو بواری و وڑی منداہان و بے سچا و بے کی گرنگی
داهہ نانی و پشک و تنی و وڑی منداہان دادہ نرے. زیر کی
دے سترد، لہری کار کتہرہ رے بے تیہ کانہ و، بے روونی
جہ پے نجی لہ سہر و وڑی منداہان نہ خشان دو.

لـڳو سـره ٻـڌاڻي زير ڪي دٻـستڪرد دا ، پرسيارگـل ڪيش سـريان هـڏا . وک: ڇـن زير ڪي دٻـستڪرد ، ٻـ خزمـتي دا ڏـشـتي ناو ڪـڏـڪـاڻي ڏاڻـي وـڙي مندا ٻـن ٻـڪاربـهـڻـين؟ ڇـن واکـين ڪـ مندا ڪانمان لـ زير ڪي دٻـستڪرد سوو دمـنـدين؟ ڇـن واکـرت ڪـ زير ڪي دٻـستڪرد ، ڪاريگـريـڪي ٽـريـني لـسـر پـرسـي پـروـرد و فـرڪـردني مندا ٻـن هـٻـت؟ ڇـن تـڪـڏـلـڙيا ، خزمـت ٻـ فراوانڪـردني ٽـنـدـشـي مندا ٻـن بڪات و پـر ٻـ ويڙدانيان بـدات؟ ٽـم ٽـو لايـن گـرنگـان ڪـ پـويـست ٻـ وردی لـڪـڻـين و پـان لـسـر بـڪـرن .

زیر کی دستکرد، توانای برهـمـهـنانی دق و لژی هی هـیـ.
دـتوانـت ناوـکی کوالیتی بـرز پـشکـش بکات. بـام ئا یا
ئـم دـقانـ دـتوانـ بـ راستی هـست و ئـزمونی مرف
بگـیـن؟ توـلـندـران دـریدـخن که دـقـکانی زیر کی دوستکراو
هـستی قوو و درکپـردنی مرفیان نیـ. بـ نمونـ چیر که
دروستکراو کان ی زیر کی دستکرد، رـنگـ لـ رووی پـکها تـییـو
راستبن، بـام ناتوانن ئـزمونی سـزداریـکان بـ باشی
بگـیـن. بـ کورتی زیر کی دستکرد دـتوانـت یارمـتیدری مرف
بـت، نـک جیگر و وی بـت. چونکه نامـر بـ رح و کـکیـکان،
ناتوانن ببـنـ جـکر و وی مرف و هـموو رـکی مرف ئـنجام
بدان، هـرجـندـش زیر کی بن، لـ ئـنجامی زیر کی مرف قدا

بـر کـگیریا نـی "تـحـدیا نـی" لـوانـی لـ داهاتـوودا
رووبـووین بـبـو. ئو دـرفـتـشیا ن پـددـن بیر لـ
بـکارهـنـانی تـکنـلـژیا بـکـنـو. ئـمـش توانای
بـیاردانی دروستیان بـرز دـکاتـو.

۸ - زیرکی دـستـکرد، دـتوانـت یارمـتی ئو خوـندـرانـ بدات
کـ لـ خوـندـو دا لاوازن، تا باشتر بخوـندـو.

۹- زیرکی دـستـکرد، دـتوانـت یارمـتی منداـنی نووسـر
بدات. بـ دـربـینی ئـو لـ ناخیا ن دایـ و بـ دروستـکردنی
بیرکـی نو.

۱۰- زیرکی دـستـکرد، بـشدار لـ بـرزکردنـوی رـخـنـی داهـندـرانـ
لـ منداـندا. بـ ورووژاندنی پرسیارگـلـکی وکـ: ئـگـر کـنـترـی
زیرکی دـستـکرد لـ دـست بدین چی روودـدات؟ ئیا رـبـت
دـتوانـت بیربکاتـو و هـبـژـرت؟ ئیا... هتـد. بـشدارن لـ
بنیاتنای کـنجکـاوی منداـن و لـ ئاراستـکردنیا ن بـرـو
بیرکردنـوی داهـندـرانـ.

زیرکی دـستـکرد، توانای گـیـنی دـقی نووسراوی بـ وـنـ و بـ
دـنگ هـی، ئـم وـنـانـش، وادـکـن کـ ئو خـیا
بـرجـستـبـت، کـ هونـرمـندان و نووسـرانـی وـژـی منداـن،
هـندک جار لـ بـرجـستـکردنیا ن شکست دـهـن.

لـ ئـستادا چـندین پلاتفـرمی ئـلیکـترـنی هـن، وـنـ و مادـی
دـنگی بـ منداـن دابین دـکـن، لـوانـش گـرانـی و حیکایـت و
چیرکی جـراجـر لـگـو وـنـدا.

چـندین سایت هـن کـ زیرکی دـستـکرد بـ خزمـتی وـژـی منداـن
بـکاردـهـن. لـوانـ (ستـری بـتـس)، (گوگلـ ئـل کیدس) کـ
چـندین ئـنیمـیشن و قیدیـی دـنگی ناوـوـک نو و
سـرنجـاکـشیا ن دروستکردون بـ منداـن نمایشان دـکـن.

لـ سایـی زیرکی دـستـکرد و ئامـر زیرکـکانـدا، داهـنـانی
نووی زیاتر و زیاتر و گـاـنکاری گـورـتر بـبـو، چـونکـ شـشی
تـکنـلـژاو و داهـنـان وـستـانی نیـ. لـو باوـوـدام، کـ
زیرکی دـستـکرد، لـ داهاتـوودا دـتوانـت لـ هـموو
بوارکـانـدا، کارئاسانیـکی زیاتر و خـراتر و خزمـتـکی
ناوازـتر پـشکـش بـ مروقایـتی بکات.

(*) بـ نووسینی ئـم بابـت، سوودم لـ چـندین سایتی

ئینگلیزی و عربی و رگرتوون.

رزا شوان

دوبـی: ۲۰۲۵